

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

III

Βρυξέλλες, XXX
[...] (2012) XXX σχέδιο

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Αξιολόγηση του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων του 2012 και του προγράμματος σταθερότητας της ΕΛΛΑΔΑΣ

που συνοδεύει το έγγραφο

Σύσταση

ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

σχετικά με το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων της Ελλάδας του 2012 και τη διατύπωση γνώμης του Συμβουλίου σχετικά με το επικαιροποιημένο πρόγραμμα σταθερότητας της Ελλάδας για την περίοδο 2012-2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	3
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	5
3. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	6
4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	18
5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	19

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Η ελληνική οικονομία συνεχίζει να συρρικνώνεται και οι βραχυπρόθεσμοι ρυθμοί ανάπτυξης έχουν πάλι αναθεωρηθεί προς τα κάτω. Εκτιμάται ότι η οικονομία συρρικνώθηκε κατά 6,9% το 2011. Η ανάκαμψη που προβλεπόταν για το επόμενο έτος θα καθυστερήσει και άλλο και στην καλύτερη περίπτωση θα σημειωθεί στασιμότητα της οικονομικής δραστηριότητας το 2013. Μόλις το 2014 αναμένεται επανεμφάνιση θετικών ετήσιων ρυθμών ανάπτυξης.

Με αίτημα που υπέβαλε η Ελλάδα τον Απρίλιο του 2010 και μετά από διαπραγματεύσεις με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την ΕΚΤ και το ΔΝΤ, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατέληξε, στις 2 Μαΐου 2010, σε συμφωνία σχετικά με ένα πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής για την Ελλάδα το οποίο καλύπτει την περίοδο 2010-2013. Στις 13 Μαρτίου 2012, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατέληξε σε συμφωνία σχετικά με ένα δεύτερο πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής για την περίοδο 2012-2014. Πρωταρχικός στόχος του εν λόγω δεύτερου προγράμματος είναι η αποκατάσταση σε μόνιμη βάση της αξιοπιστίας της Ελλάδας έναντι των ιδιωτών επενδυτών, μέσω της εξασφάλισης δημοσιονομικής διατηρησιμότητας, της διαφύλαξης της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και της προώθησης της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας.

Η Ελλάδα σημείωσε άνιση πρόοδο όσον αφορά την επίτευξη των φιλόδοξων στόχων του πρώτου προγράμματος προσαρμογής, ενώ σημαντικοί δημοσιονομικοί στόχοι δεν επιτεύχθηκαν. Η εφαρμογή προσέκρουσε σε διάφορους παράγοντες: πολιτική αστάθεια, κοινωνική αναταραχή, θέματα που έχουν σχέση με το διοικητικό δυναμικό και μια πολύ σοβαρότερη από το αναμενόμενο ύφεση. Ως εκ τούτου, καθ' όλη τη διάρκεια του 2010 και του 2011 υιοθετήθηκαν πρόσθετα μέτρα εξυγίανσης. Ωστόσο, η Ελλάδα μείωσε σημαντικά το έλλειμμα γενικής κυβέρνησης μεταξύ του 2009 και του 2011. Η προσαρμογή είναι πολύ μεγαλύτερη σε σχέση με τις περισσότερες άλλες περιπτώσεις δημοσιονομικής εξυγίανσης χωρών της ΕΕ στο παρελθόν. Η χορήγηση χρηματοδοτικής συνδρομής μεγάλης κλίμακας από μέρους της διεθνούς κοινότητας αντισταθμίζει το γεγονός ότι η Ελλάδα δεν αναμένεται να είναι σε θέση να αποκτήσει και πάλι πρόσβαση σε χρηματοδότηση από την αγορά κατά την επόμενη τριετία. Η Ελλάδα θα πρέπει να χρησιμοποιήσει τον χρόνο αυτόν για να στηρίξει τα μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης μέσω της εφαρμογής δημοσιονομικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων με σκοπό τη μείωση των δαπανών σε μόνιμη βάση, ενώ οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για την τόνωση της ανάπτυξης θα πρέπει να επιταχυνθούν ώστε να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μετά από αίτημα που υπέβαλε η Ελλάδα τον Απρίλιο του 2010, η Τρόικα, που απαρτίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την ΕΚΤ και το ΔΝΤ, διαπραγματεύθηκε ένα πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής με τις ελληνικές αρχές, το οποίο εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 2 Μαΐου 2010 και από το Συμβούλιο του ΔΝΤ στις 9 Μαΐου 2010. Το πρόγραμμα καλύπτει την περίοδο 2010-13. Τον Δεκέμβριο του 2011 και την περίοδο Ιανουαρίου/Φεβρουαρίου του 2012, η Τρόικα διαπραγματεύθηκε το δεύτερο πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής με τις ελληνικές αρχές, που εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 13 Μαρτίου 2012 και από το Συμβούλιο του ΔΝΤ στις 15 Μαρτίου 2012. Το δεύτερο πρόγραμμα καλύπτει την περίοδο 2012-14. Η συνολική χρηματοδότηση που προβλέπεται από τα δύο αυτά προγράμματα ανέρχεται σε 240 δισεκατ. ευρώ, εκ των οποίων 110 δισεκατ. ευρώ από το πρώτο πρόγραμμα και 130 δισεκατ. ευρώ από το δεύτερο. Τα δάνεια διεθνούς συνδρομής που καταβλήθηκαν μέχρι στιγμής στην Ελλάδα ανέρχονται σε 73 δισεκατ. ευρώ. Από το ποσό αυτό, τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ κατέβαλαν 52,9 δισεκατ. ευρώ και το ΔΝΤ 19,9 δισεκατ. ευρώ. Στο πλαίσιο του δεύτερου προγράμματος, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ) και το ΔΝΤ χορηγούν τα μη εκταμιευθέντα ποσά του πρώτου προγράμματος, συν ένα πρόσθετο ποσό ύψους 130 δισεκατ. ευρώ για την περίοδο 2012 - 14. Κατά τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου, το ΕΤΧΣ χορηγεί συνολικά ποσό ύψους 144,7 δισεκατ. ευρώ (περιλαμβανομένων των ποσών που έχουν ήδη χορηγηθεί ή εκταμιευθεί για την συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα (Private Sector Involvement - PSI) και την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών), ενώ το ΔΝΤ θα συνεισφέρει 28 δισεκατ. ευρώ εντός περιόδου 4 ετών.

Πρωταρχικός στόχος του προγράμματος είναι η αποκατάσταση σε μόνιμη βάση της αξιοπιστίας της Ελλάδας έναντι των ιδιωτών επενδυτών, μέσω της εξασφάλισης της δημοσιονομικής διατηρησιμότητας, της διαφύλαξης της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και της τόνωσης της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας. Για τον λόγο αυτόν, το πρόγραμμα περιλαμβάνει μια πλήρη σειρά φιλόδοξων και αλληλοενισχυόμενων πολιτικών:

- (1) Το δημοσιονομικό μέρος του προγράμματος προσαρμογής αποβλέπει στη μεγιστοποίηση της αξιοπιστίας και της εκτελεστότητας μέσω της υιοθέτησης συνετών μακροοικονομικών παραδοχών, της εντατικής επίσπευσης μέτρων, της άμεσης εφαρμογής απαιτητικών μέτρων και της θέσπισης σχετικής νομοθεσίας, μέσω του διεξοδικού προσδιορισμού των μέτρων κατά μήκος της προγραμματικής περιόδου και μέσω της επιλογής διαρθρωτικών μέτρων. Οι δημοσιονομικοί στόχοι για το 2012 και τα επόμενα έτη αναθεωρήθηκαν προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι δυσμενείς μακροοικονομικές εξελίξεις, και, ταυτόχρονα, να εξασφαλιστεί ότι κατά τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου θα υπάρξει επαρκής πρόοδος όσον αφορά την επίτευξη του στόχου, που συνίσταται στη διαμόρφωση του δείκτη χρέους προς το ΑΕΠ στο 120% έως το 2020. Το πρόγραμμα επικεντρώνεται στον στόχο της επίτευξης πρωτογενούς ελλείμματος ίσου προς 1% του ΑΕΠ το 2012 και πρωτογενούς πλεονάσματος ίσου προς 4,5% του ΑΕΠ το 2014.
- (2) Οι πολιτικές του προγράμματος για τον χρηματοπιστωτικό τομέα στοχεύουν στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης και στην εξασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του τραπεζικού τομέα. Προς τούτο, το πρόγραμμα προβλέπει στήριξη της ρευστότητας των τραπεζών βραχυπρόθεσμα, μέτρα για την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών χωρίς παραβίαση των κανόνων ανταγωνισμού, σύσταση ελληνικού Ταμείου χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και σχέδιο αναδιάρθρωσης του

τραπεζικού τομέα. Σημαντική πτυχή αυτού του μέρους του προγράμματος είναι η βελτίωση της παρακολούθησης της ρευστότητας και της ποιότητας των στοιχείων ενεργητικού (συμπεριλαμβανομένων των μη εξυπηρετούμενων δανείων), με σκοπό την αποφυγή της εμφάνισης προβλημάτων σε μεμονωμένες τράπεζες.

- (3) Μεσοπρόθεσμος στόχος του προγράμματος είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και η αλλαγή της διάρθρωσης της οικονομίας υπέρ ενός αναπτυξιακού μοντέλου το οποίο στηρίζεται περισσότερο στις επενδύσεις και στις εξαγωγές. Στο πλαίσιο αυτό, παράλληλα με τα δημοσιονομικά μέτρα, το πρόγραμμα προβλέπει την κατάρτιση και την εφαρμογή ενός φιλόδοξου προγράμματος διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων με στόχο την ενίσχυση της εξωτερικής ανταγωνιστικότητας, την επιτάχυνση της ανακατανομής πόρων από τον τομέα των μη εμπορευσίμων στον τομέα των εμπορευσίμων και την τόνωση της ανάπτυξης. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές επικεντρώνονται ιδίως στον εκσυγχρονισμό του δημόσιου τομέα, στην αύξηση της αποδοτικότητας και της ευελιξίας των αγορών προϊόντων και εργασίας, και στη δημιουργία ενός περισσότερο ανοικτού και προσπελάσιμου επιχειρηματικού περιβάλλοντος για εγχώριους και ξένους επενδυτές, μεταξύ άλλων μέσω της μείωσης της άμεσης συμμετοχής του κράτους σε εγχώριους παραγωγικούς κλάδους.

Όπως ισχύει για όλα τα κράτη μέλη που έχουν ενταχθεί σε πρόγραμμα χρηματοδοτικής συνδρομής, η πρόοδος όσον αφορά την εφαρμογή του συνοδευτικού προγράμματος πολιτικής παρακολουθείται σε απαρέγκλιτη, τακτική και συγκεκριμένη βάση, σύμφωνα με τις διατάξεις του Μνημονίου συνεννόησης. Λαμβάνοντας υπόψη τις απαιτήσεις αναφοράς που προβλέπονται στα προγράμματα χρηματοδοτικής συνδρομής, καθώς και τις πολύ πιο περίπλοκες διαδικασίες παρακολούθησης και επιβολής, οι χώρες που έχουν ενταχθεί σε πρόγραμμα έχουν εξαιρεθεί από την υποχρέωση υποβολής εθνικών προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων και προγραμμάτων σταθερότητας ή σύγκλισης το 2012. Ωστόσο, η Ελλάδα υπέβαλε εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων και δημοσιονομικούς πίνακες τον Απρίλιο του 2012. Το έγγραφο εργασίας που συνέταξαν οι υπηρεσίες της Επιτροπής στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου του 2012 παρέχει συνοπτική εικόνα της πρόσφατης πρόοδου από πλευράς εφαρμογής. Περισσότερες πληροφορίες υπάρχουν στις εκθέσεις που δημοσιεύει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μετά από κάθε αποστολή ελέγχου¹.

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Η οικονομία συνεχίζει να συρρικνώνεται και οι βραχυπρόθεσμοι ρυθμοί ανάπτυξης έχουν πάλι αναθεωρηθεί προς τα κάτω. Εκτιμάται ότι η οικονομία συρρικνώθηκε κατά 6,9% το 2011. Οι αρνητικές αντιδράσεις από επιχειρήσεις και νοικοκυριά, οι καθυστερήσεις και τα προβλήματα στην εφαρμογή μεταρρυθμίσεων που ευνοούν την ανάπτυξη, οι δυσχέρειες πρόσβασης σε πιστώσεις, τα υψηλότερα επίπεδα ανεργίας και η αυξημένη πολιτική αβεβαιότητα το φθινόπωρο — όταν συζητείτο απροκάλυπτα η συμμετοχή της Ελλάδας στη νομισματική ένωση — συνέβαλε στη χαμηλή ιδιωτική κατανάλωση και στην επιπρόσθετη μείωση των επενδύσεων. Πέραν αυτού, η υποχώρηση της ζήτησης στις ευρωπαϊκές οικονομίες επιβράδυνε τις ελληνικές εξαγωγές, οι οποίες είχαν αυξηθεί δυναμικά κατά τα προηγούμενα τρίμηνα. Μολονότι το δεύτερο πρόγραμμα χρηματοδότησης και η ολοκλήρωση της ανταλλαγής κρατικών ομολόγων θα συμβάλει στην ελάττωση της αβεβαιότητας που επικράτησε τους τελευταίους μήνες, η ύφεση θα παραμένει σοβαρή καθ'

¹ Οι εν λόγω εκθέσεις, μαζί με άλλες πληροφορίες που σχετίζονται με το πρόγραμμα χρηματοδοτικής συνδρομής στην Ελλάδα, διατίθενται στη διεύθυνση:

http://ec.europa.eu/economy_finance/eu_borrower/greek_loan_facility/index_en.htm.

όλη τη διάρκεια του 2012. Η συρρίκνωση της εγχώριας παραγωγής εκτιμάται σήμερα σε 4 ¾%, με κίνδυνο αρνητικής εξέλιξης. Η ανάκαμψη που προβλεπόταν για το επόμενο έτος θα καθυστερήσει και άλλο και στην καλύτερη περίπτωση θα σημειωθεί στασιμότητα της οικονομικής δραστηριότητας το 2013. Μόλις το 2014 αναμένεται επανεμφάνιση θετικών ετήσιων ρυθμών ανάπτυξης.

3. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η Ελλάδα σημείωσε άνιση πρόοδο όσον αφορά την επίτευξη των φιλόδοξων στόχων του πρώτου προγράμματος προσαρμογής, ενώ σημαντικοί δημοσιονομικοί στόχοι δεν επιτεύχθηκαν. Η εφαρμογή προσέκρουσε σε διάφορους παράγοντες: πολιτική αστάθεια, κοινωνική αναταραχή, θέματα που έχουν σχέση με το διοικητικό δυναμικό και μια πολύ σοβαρότερη από το αναμενόμενο ύφεση. Ως εκ τούτου, καθ' όλη τη διάρκεια του 2010 και του 2011 υιοθετήθηκαν πρόσθετα μέτρα εξυγίανσης. Ωστόσο, η Ελλάδα μείωσε σε σημαντικό βαθμό το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης από 15 ¾% του ΑΕΠ το 2009 σε 9 ¼% το 2011. Η εν λόγω προσαρμογή ήταν αναγκαία λόγω του εξαιρετικά μεγάλου ελλείμματος το 2009. Η προσαρμογή είναι πολύ μεγαλύτερη σε σχέση με τις περισσότερες άλλες περιπτώσεις δημοσιονομικής εξυγίανσης χωρών της ΕΕ στο παρελθόν. Η δημοσιονομική αυτή εξυγίανση έπρεπε να επιτευχθεί σε περίοδο κατά την οποία η οικονομία συρρικνώθηκε κατά περισσότερο από 11%, κάτι το αναπόφευκτο δεδομένου του σημαντικού θετικού κενού παραγωγής το οποίο οφειλόταν στις μη βιώσιμες πολιτικές που εφαρμόστηκαν έως το 2009.

Η στρατηγική του προγράμματος έχει τροποποιηθεί. Στο πλαίσιο της παροχής συνδρομής μεγάλης κλίμακας προς την Ελλάδα, η διεθνής κοινότητα χορηγεί σε αυτήν χρηματοδότηση με χαμηλά επιτόκια, προς αντιστάθμιση του γεγονότος ότι η χώρα δεν αναμένεται να είναι σε θέση να απευθυνθεί στις αγορές για χρηματοδότηση κατά την επόμενη τριετία. Η Ελλάδα θα πρέπει να χρησιμοποιήσει τον χρόνο αυτόν για να στηρίξει τα μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης εφαρμόζοντας δημοσιονομικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις με σκοπό τη μείωση των δαπανών σε μόνιμη βάση. Στο ίδιο πνεύμα, οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για την τόνωση της ανάπτυξης θα πρέπει να επιταχυνθούν ώστε να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα και θα πρέπει να διαφυλαχθεί η χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Αυτοί οι στόχοι είναι ίδιοι με εκείνους του πρώτου προγράμματος. Ωστόσο, στο δεύτερο πρόγραμμα, η εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που ευνοούν την ανάπτυξη αποκτά μεγαλύτερη σημασία στην συνολική εκτέλεση του προγράμματος, ενώ η αναδιάρθρωση του χρέους και η μεγαλύτερη επίσημη χρηματοδότηση επιτρέπει βραδύτερη δημοσιονομική προσαρμογή και μια πιο βαθμιαία διαδικασία ιδιωτικοποίησης.

Οι μεσοπρόθεσμες οικονομικές επιδόσεις της Ελλάδας θα εξαρτηθούν σε μεγάλο βαθμό από την εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές, ιδίως στην αγορά εργασίας, η ελευθέρωση διαφόρων τομέων και μια σειρά μέτρων βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, θα συμβάλουν στην προώθηση του ανταγωνισμού, στην ενίσχυση της παραγωγικότητας, στην αύξηση της απασχόλησης και στη μείωση του κόστους παραγωγής. Χωρίς τις εν λόγω μεταρρυθμίσεις, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας ενδέχεται να απαιτήσει πολύ χρόνο για να υλοποιηθεί, ή να επιτευχθεί μόνο μέσω της μείωσης των εισαγωγών και μέσω της ελάττωσης του κόστους εργασίας λόγω της απώλειας θέσεων εργασίας. Οι μεσοπρόθεσμες προβλέψεις στις οποίες βασιζόταν το δεύτερο πρόγραμμα χρηματοδότησης στηρίζονται στην παραδοχή ότι τη φιλόδοξη μεταρρύθμιση της αγοράς εργασίας θα ακολουθήσουν εξίσου σημαντικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών. Εάν αυτό δεν συμβεί, η μείωση του μισθολογικού και μη μισθολογικού κόστους θα οδηγήσει σε υψηλότερα περιθώρια κέρδους και οι μεσοπρόθεσμες

προβλέψεις περί ανάπτυξης μεταξύ 2½ και 3% την περίοδο 2015 – 20 μπορεί να αποδειχθούν υπερβολικά αισιόδοξες.

Βραχυπρόθεσμα, υπάρχει κάποια ένταση μεταξύ εσωτερικής υποτίμησης και δημοσιονομικής εξυγίανσης. Ελλάδα είχε μη διατηρήσιμες ανισορροπίες τόσο στον λογαριασμό εξωτερικών συναλλαγών όσο και στους δημοσιονομικούς λογαριασμούς της και η μέχρι στιγμής πρόοδος της στους τομείς αυτούς είναι ανεπαρκής. Κατά τα προσεχή έτη, πρέπει να σημειωθεί πρόοδος και στα δύο μέτωπα. Η Ελλάδα οφείλει να αποκαταστήσει την ανταγωνιστικότητα μέσω τολμηρής εσωτερικής υποτίμησης, δηλαδή, με μείωση τιμών και κόστους παραγωγής έναντι των ανταγωνιστών της, καθώς και με τη στροφή από την κατανάλωση στις εξαγωγές. Δεδομένου ότι απαιτείται χρόνος για να επιτευχθεί μεγάλη αύξηση της παραγωγικότητας, πρέπει πρώτα να επέλθει μείωση του ονομαστικού μισθολογικού και μη μισθολογικού κόστους. Αυτό είναι αναπόφευκτο, αλλά περιπλέκει τη δημοσιονομική προσαρμογή λόγω του αντίκτυπου που έχει η εσωτερική υποτίμηση στο ονομαστικό ΑΕΠ και, συνακόλουθα, στις φορολογικές βάσεις. Επιπλέον, όταν αρχίσει η ανάκαμψη, η σύνθεση της οικονομικής ανάπτυξης αναμένεται ότι θα περιλαμβάνει λιγότερα φορολογικά έσοδα σε σχέση με άλλες περιόδους ανάκαμψης.

Οι δημοσιονομικοί στόχοι για το 2012 και τα επόμενα έτη έχουν αναθεωρηθεί. Οι στόχοι προσαρμόστηκαν προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι δυσμενείς μακροοικονομικές εξελίξεις, και, ταυτόχρονα, να εξασφαλιστεί ότι, κατά τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου, θα σημειωθεί επαρκής πρόοδος για την επίτευξη του στόχου της διαμόρφωσης του δείκτη χρέους προς το ΑΕΠ στο 120% έως το 2020. Λαμβάνοντας υπόψη την εξοικονόμηση πόρων που απορρέει από την αναδιάρθρωση του χρέους, η εν λόγω δημοσιονομική πορεία έχει ρυθμιστεί να ανταποκρίνεται στη διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος το 2014, όπως προβλεπόταν στην αρχή του πρώτου προγράμματος. Το πρωτογενές πλεόνασμα του 2014 θα πρέπει να διατηρηθεί σε τόσο υψηλά επίπεδα επί σειρά ετών. Ωστόσο, από την εμπειρία άλλων χωρών της ΕΕ προκύπτει ότι ένα τόσο υψηλό πρωτογενές πλεόνασμα δεν είναι δυσανάλογο και ότι είναι κοινωνικά αντιμετωπίσιμο. Σε κάθε περίπτωση, αυτοί οι στόχοι είναι χαμηλότεροι από εκείνους που είχαν καθοριστεί στο πλαίσιο του πρώτου προγράμματος.

Στις αρχές του 2012, η κυβέρνηση ενέκρινε νέα δέσμη δημοσιονομικών μέτρων. Τα μέτρα αυτά, που αντιστοιχούν στο 1,5% του ΑΕΠ, αφορούν άπαντα το σκέλος των δαπανών του προϋπολογισμού. Είναι η πρώτη φορά, από τον Μάιο του 2010, που μια αναπροσαρμογή της δημοσιονομικής στρατηγικής δεν συνοδεύτηκε από αύξηση της φορολογίας, αν και από την αρχή το πρόγραμμα προέβλεπε πορεία εξυγίανσης βασιζόμενη σε μεγάλο βαθμό στις δαπάνες. Εάν εφαρμοστεί πλήρως, η νέα δέσμη μέτρων θα επιτρέψει στην Ελλάδα να επιτύχει τον στόχο για το πρωτογενές έλλειμμα του 2012.

Ωστόσο, οι τρέχουσες προβλέψεις κάνουν λόγο για μεγάλα δημοσιονομικά κενά την περίοδο 2013 – 14. Βασίζονται σε σωρευτικό δημοσιονομικό έλλειμμα την περίοδο 2013 - 14 ίσο προς 5 ½% του ΑΕΠ. Ως εκ τούτου, η Ελλάδα θα πρέπει να προβεί σε σημαντικές επιπρόσθετες περικοπές δαπανών κατά τους επόμενους μήνες, ιδίως στο πλαίσιο της επικαιροποίησης του μεσοπρόθεσμου προϋπολογισμού της (μεσοπρόθεσμη δημοσιονομική στρατηγική ή ΜΔΣ) τον Μάιο του 2012. Στο πλαίσιο της προπαρασκευής των μέτρων αυτών, η κυβέρνηση έχει δρομολογήσει επανεξέταση των προγραμμάτων δημοσίων δαπανών. Τα επιπρόσθετα μέτρα πρέπει να στηρίζονται στις δαπάνες ώστε να περιοριστούν οι αρνητικές επιπτώσεις στη δυνητική ανάπτυξη. Η επανεξέταση αναμένεται να επικεντρωθεί, αφενός, και να συμβάλλει, αφετέρου, στην εξοικονόμηση πόρων στον τομέα των κοινωνικών μεταβιβάσεων διατηρώντας ταυτόχρονα ένα βασικό επίπεδο κοινωνικής προστασίας, στον τομέα της άμυνας και στην αναδιάρθρωση της κεντρικής και τοπικής διοίκησης. Η μείωση της απασχόλησης στον δημόσιο τομέα μέσω απολύσεων και της εφαρμογής του κανόνα της

μιας πρόσληψης για πέντε αποχωρήσεις θα συμβάλει επίσης στη μείωση των κρατικών δαπανών.

Η κυβέρνηση υιοθέτησε μια φιλόδοξη δέσμη μέτρων για την αγορά εργασίας, που συμπληρώνουν τις μεταρρυθμίσεις που έγιναν το 2010 και το 2011. Δεδομένου ότι ο κοινωνικός διάλογος τόσο με τους εκπροσώπους εργοδοτών και εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα όσο και μεταξύ αυτών δεν απέφερε ικανοποιητικά αποτελέσματα, η κυβέρνηση θέσπισε νομοθεσία για τη μείωση των κατώτατων μισθών στον ιδιωτικό τομέα και την τροποποίηση ορισμένων διαδικασιών καθορισμού των μισθών, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων που αφορούν τη λήξη συλλογικών συμβάσεων και τη διαμεσολάβηση σε περίπτωση μισθολογικών διαφορών. Αυτό αποτελεί μέρος μιας στρατηγικής μείωσης του εργατικού κόστους των επιχειρήσεων κατά 15% εντός μιας τριετίας, με την οποία επιταχύνονται οι περικοπές που επήλθαν στο εργατικό κόστος ήδη κατά τη διάρκεια του 2011. Εκτός από τις περικοπές στους ονομαστικούς μισθούς, ο στόχος αυτός αναμένεται ότι θα επιτευχθεί και με τη μείωση του μη μισθολογικού μέρους του κόστους εργασίας, δηλαδή με κατάργηση μη βασικών κοινωνικών παροχών και αντίστοιχη μείωση των εργοδοτικών εισφορών κοινωνικής ασφάλισης. Επιπλέον, η κυβέρνηση έχει δεσμευτεί ότι θα λάβει συμπληρωματικά διορθωτικά μέτρα για να διευκολυνθεί η συλλογική διαπραγμάτευση και να εξασφαλιστεί μισθολογική ευελιξία και αύξηση της απασχόλησης.

Η Ελλάδα συμμετέχει στο πρόγραμμα δράσης για τη νεολαία. Ωστόσο, από την επιχειρησιακή αξιολόγηση προκύπτει ότι συνολικοί πόροι ύψους 1,26 δισεκατ. EUR δεν έχουν ακόμη διατεθεί σε όλα τα προγράμματα του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ). Πρόκειται για πόρους που δεν έχουν ακόμη χορηγηθεί για εγκεκριμένα σχέδια. Υπάρχει επίσης ποσό 2,5 δισεκατ. ευρώ στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) από μη ενεργά σχέδια, για τα οποία υπάρχει μεν προϋπολογισμός αλλά λείπουν μέτρα εφαρμογής. Βάσει αξιολόγησης των αποτελεσμάτων, διατυπώθηκε σύσταση για την επέκταση και/ή ενίσχυση ορισμένων υφιστάμενων πρωτοβουλιών που συγχρηματοδοτούνται από επιχειρησιακά προγράμματα (ΕΠ) του ΕΚΤ. Λαμβάνοντας υπόψη τον αργό ρυθμό της εφαρμογής ορισμένων ΕΠ του ΕΚΤ (ιδίως του εθνικού αποθεματικού για απρόβλεπτα και, σε μικρότερο βαθμό, του ΕΠ για τη διοικητική μεταρρύθμιση), εξετάστηκε και η δυνατότητα ειδικού αναπρογραμματισμού ώστε να καταστεί δυνατή η διάθεση των κονδυλίων σε ΕΠ που έχουν καλύτερο δυναμικό απορρόφησης για τη στήριξη μέτρων που αφορούν τους νέους. Στην περίπτωση του ΕΤΠΑ, μέχρι το τέλος του 2015, το σύνολο των διαθέσιμων πιστώσεων που διοχετεύονται/ ή πρόκειται να διοχετευθούν σε ΜΜΕ ανέρχεται σε περίπου 4 352 δισεκατ. ευρώ (συμπεριλαμβανομένης της αναμενόμενης μόχλευσης). Η Ελλάδα αντιμετωπίζει τη διπλή πρόκληση να διατηρήσει και να ενισχύσει περαιτέρω τον πρόσφατο αυξημένο ρυθμό απορρόφησης και να βελτιώσει την αποτελεσματική εφαρμογή του ΕΚΤ. Προς τούτο απαιτείται πρωτίστως στενότερος συντονισμός και ενισχυμένη πολιτική καθοδήγηση στη διαχείριση των δραστηριοτήτων του ταμείου, δέσμευση για τη διαφύλαξη συνέχειας και σταθερότητας για τα πεπειραμένα μέλη του προσωπικού των διαχειριστικών αρχών και των δικαιούχων, όπως και επιδίωξη συνεργιών μεταξύ και των τριών διαρθρωτικών ταμείων. Με σκοπό την αντιμετώπιση της εξαιρετικά μεγάλης ανεργίας των νέων η Επιτροπή εργάζεται στενά με τις ελληνικές αρχές για την οριστικοποίηση ενός σχεδίου δράσης το οποίο προβλέπει, αφενός, την επέκταση και ενίσχυση υφιστάμενων συγχρηματοδοτούμενων από το ΕΚΤ πρωτοβουλιών που αφορούν τους νέους και, αφετέρου, μια στοχοθετημένη ανακατανομή πόρων του ΕΚΤ (ανερχόμενων σε 200-250 εκατ. EUR) για να υποστηριχθούν μέτρα τα οποία μπορούν να ωφελήσουν άμεσα τους νέους που δεν βρίσκουν εργασία.

Η Ελλάδα δεν σημείωσε ικανοποιητική πρόοδο όσον αφορά τη μεταρρύθμιση των δημοσίων συμβάσεων, τόσο από πλευράς γενικής αναμόρφωσης της νομοθεσίας όσο και

από πλευράς θεσμικού συντονισμού. Η Ενιαία Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων έχει μεν συσταθεί αλλά δεν είναι ακόμη λειτουργική, ενώ οι εξουσίες που της είχαν αρχικά ανατεθεί αποδυναμώθηκαν σε μεγάλο βαθμό κατά τη διάρκεια της νομοθετικής διαδικασίας. Δεν σημειώθηκε καμία πρόοδος όσον αφορά τις ηλεκτρονικές δημόσιες συμβάσεις.

Η Ελλάδα ανέλαβε ορισμένες σημαντικές δεσμεύσεις όσον αφορά τη μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματός της. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται η εκκαθάριση των συσσωρευμένων εκκρεμών δικαστικών υποθέσεων, η βελτίωση της διεκπεραίωσης δικαστικών υποθέσεων, η κατάρτιση πλαισίου επιδόσεων και λογοδοσίας των δικαστηρίων και η αναθεώρηση του ελληνικού κώδικα πολιτικής δικονομίας ώστε να ευθυγραμμιστεί με διεθνείς βέλτιστες πρακτικές. Έχουν ληφθεί μέτρα για να μειωθεί ο όγκος των φορολογικών υποθέσεων που εκκρεμούν σύμφωνα με ένα πρόγραμμα εργασίας που διαρκεί μέχρι τον Ιούλιο του 2013. Δύο νέες ομάδες δράσης θα αναλάβουν την επίβλεψη της εκπόνησης και δημοσίευσης στατιστικών πληροφοριών για δικαστικές υποθέσεις, καθώς και την αναθεώρηση του κώδικα πολιτικής δικονομίας. Τα μέτρα μεταρρύθμισης του δικαστικού τομέα που προβλέπονται στο δεύτερο πρόγραμμα μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στην οικονομική ανάκαμψη μέσω της τόνωσης της ιδιωτικής κατανάλωσης, των ξένων επενδύσεων και της εγχώριας επιχειρηματικότητας.

Η πρόοδος της Ελλάδας στις μεταρρυθμίσεις όσον αφορά την φορολογική πολιτική και την φορολογική διοίκηση είναι ανεπαρκής. Η μεταρρύθμιση της φορολογικής πολιτικής, της οποίας η έγκριση από το κοινοβούλιο προγραμματιζόταν αρχικά για τον Σεπτέμβριο του 2011, έχει αναβληθεί. Η μεταρρύθμιση αναμένεται ότι θα απλουστεύσει το φορολογικό σύστημα, θα μειώσει το κόστος συμμόρφωσης και θα το καταστήσει ευνοϊκότερο για την ανάπτυξη. Η μεταρρύθμιση θα πρέπει να φορά τον φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων, τον φόρο εταιρειών, τον ΦΠΑ και τη φορολογία ακινήτων, καθώς και τις εργοδοτικές εισφορές κοινωνικής ασφάλισης. Η ενίσχυση της φορολογικής διοίκησης και η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής είναι μεταξύ των σημαντικότερων προτεραιοτήτων του προγράμματος. Αυτό οφείλεται όχι μόνον στην ανάγκη αύξησης των εσόδων και μείωσης του κρατικού ελλείμματος χωρίς περαιτέρω άνοδο των φορολογικών συντελεστών. Είναι επίσης σημαντικό από άποψη κοινωνικής αποδοχής του προγράμματος προσαρμογής, δεδομένου ότι η μείωση της φοροδιαφυγής θα οδηγήσει σε δικαιότερη κατανομή του βάρους της προσαρμογής. Η κυβέρνηση έχει θεσπίσει νομοθεσία και εγκρίνει διοικητικές μεταρρυθμίσεις στόχος των οποίων είναι η καλύτερη αποδοτικότητα της φορολογικής διοίκησης και των ελέγχων, την καθιέρωση αποτελεσματικής διαχείρισης προγραμμάτων και χάραξης στρατηγικής για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής με σκοπό την αποκατάσταση της φορολογικής πειθαρχίας και τη βελτίωση της συμμόρφωσης. Η έμφαση έχει πλέον μετατοπιστεί προς την εφαρμογή και την αύξηση του αριθμού φορολογικών ελέγχων. Παρά την κάποια πρόοδο, η εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων αυτών βραδυπορεί.

Η πρόοδος στον τομέα των ιδιωτικοποιήσεων υπήρξε βραδύτερη από το αναμενόμενο, λόγω δυσμενών συνθηκών στην αγορά και τεχνικών και νομικών εμποδίων κατά την προπαρασκευή των προς πώληση περιουσιακών στοιχείων. Τους μήνες που προηγήθηκαν του PSI, οι αγορές έδειξαν ιδιαίτερα μικρό ενδιαφέρον για ελληνικά περιουσιακά στοιχεία. Υπό την προϋπόθεση ότι η δρομολόγηση του δεύτερου προγράμματος χρηματοδότησης θα βοηθήσει να εξαλειφθεί αυτό το αρνητικό κλίμα στις αγορές, το Ταμείο ιδιωτικοποιήσεων θα μπορέσει να δημιουργήσει μια συνεχή ροή περιουσιακών στοιχείων προς ιδιωτικοποίηση επί σειρά ετών. Ενώ διατηρείται ο στόχος της ιδιωτικοποίησης περιουσιακών στοιχείων αξίας 50 δισεκατ. ευρώ, προβλέπεται ότι θα επιτευχθεί πολύ μετά το 2015, ενώ η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών θα αυξήσει το σύνολο περιουσιακών στοιχείων που μπορούν να ιδιωτικοποιηθούν. Εκτός από το ότι θα συμβάλει στην κάλυψη χρηματοδοτικών αναγκών, η ιδιωτικοποίηση εξακολουθεί να είναι ζωτικής σημασίας για την επαναδρομολόγηση της

ανάπτυξης, τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας και την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων.

Η Ελλάδα άρχισε να εφαρμόζει μια σφαιρική στρατηγική για την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών, καθώς και για την αναδιάρθρωση του τραπεζικού τομέα, η οποία προβλέπει διάφορα εποπτικά και κανονιστικά μέτρα. Οι ελληνικές τράπεζες επλήγησαν σοβαρά από την αναδιάρθρωση του δημόσιου χρέους σε περίοδο συνεχιζόμενης ύφεσης, πράγμα το οποίο οδήγησε σε σημαντικές ελλείψεις κεφαλαίων για όλες τις τράπεζες. Οι βιώσιμες τράπεζες θα εντοπιστούν και θα ανακεφαλαιοποιηθούν καταλλήλως βάσει συστάσεων που θα υποβάλουν οι εποπτικές αρχές και λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα του PSI. Το νέο πρόγραμμα περιλαμβάνει επαρκείς πόρους για την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών σε περίπτωση που οι ιδιώτες μέτοχοι δεν είναι σε θέση ή δεν επιθυμούν να χορηγήσουν τα απαραίτητα κεφάλαια.

Η δομή διακυβέρνησης των διαδικασιών ανακεφαλαιοποίησης και εξυγίανσης θα βελτιωθεί σε μεγάλο βαθμό. Αυτό είναι απαραίτητο, λόγω του σημαντικού ύψους της επίσημης χρηματοδότησης που θα διοχετευθεί μέσω ελληνικών θεσμικών φορέων και ιδίως μέσω του ελληνικού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Η στρατηγική της ανακεφαλαιοποίησης έχει ως στόχο να μεγιστοποιηθεί η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα με ταυτόχρονη διαφύλαξη των συμφερόντων του κράτους. Οι κάτοχοι μετοχών τραπεζών που αποκτήθηκαν από το κράτος στο πλαίσιο της ανακεφαλαιοποίησης θα έχουν περιορισμένα δικαιώματα ψήφου, αλλά αυτό μπορεί επίσης να σημαίνει ότι αν υπάρξουν μεγαλύτερες αποδόσεις αυτές θα επιμεριστούν μεταξύ κράτους και ιδιωτών μετόχων. Ο ιδιωτικός χαρακτήρας της διοίκησης των τραπεζών θα διαφυλαχθεί στο μέτρο του δυνατού.

Η αυξημένη χρηματοδότηση από επίσημες πηγές και η ανταλλαγή ομολόγων που βρίσκονται στα χέρια του ιδιωτικού τομέα θα βελτιώσουν τις προοπτικές όσον αφορά τη βιωσιμότητα του χρέους. Σε ένα συγκρατημένα αισιόδοξο αλλά ρεαλιστικό σενάριο, αν η Ελλάδα επιτύχει τους στόχους του προγράμματος, ο δείκτης χρέους προς το ΑΕΠ θα μειωθεί σε περίπου 117% το 2020. Ωστόσο, αυτός θα παραμείνει υψηλός επί σειρά ετών και, ως εκ τούτου, ευαίσθητος σε δυσμενείς εθνικές και διεθνείς εξελίξεις. Συγκεκριμένα, σχετικά μικρά προβλήματα από πλευράς ανάπτυξης, οφειλόμενα στη βραδεία εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων ή σε δυσμενείς εξωτερικές συνθήκες, μπορεί να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στη δυναμική του χρέους. Επιπλέον, το υψηλό επίπεδο και ποσοστό χρέους από επίσημες πηγές, καθώς και ο εκ των πραγμάτων χαρακτήρας «τίτλων πρώτης εξασφάλισης» των ομολόγων που απορρέουν από τη δομή συγχρηματοδότησης που συμφωνήθηκε στο πλαίσιο των μέτρων αναδιάρθρωσης του χρέους, περιπλέκουν την επιστροφή της Ελλάδας στις αγορές κατά το τέλος του δεύτερου προγράμματος. Σε περίπτωση που δεν αποκατασταθεί η πρόσβαση στις αγορές κατά τη λήξη του δεύτερου προγράμματος, ενδέχεται να χρειαστεί επιπρόσθετη χρηματοδότηση από επίσημες πηγές.

Η οικονομική κρίση και τα συνακόλουθα μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης επηρέασαν την ικανότητα της Ελλάδας να επιτύχει τους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», ιδίως εκείνους που αφορούν την απασχόληση και την φτώχεια. Παρά ταύτα, αναμένεται ότι οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, ιδίως εκείνες που αφορούν την αγορά εργασίας, η ελευθέρωση διαφόρων κλάδων και μια σειρά μέτρων βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, θα συμβάλουν στην προώθηση του ανταγωνισμού, στην τόνωση της παραγωγικότητας, στην αύξηση της απασχόλησης και στη μείωση του κόστους παραγωγής, συμβάλλοντας κατ'αυτόν τον τρόπο στην αύξηση της απασχόλησης και στον περιορισμό της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού μεσοπρόθεσμα. Από την άλλη πλευρά, πρέπει να σημειωθεί ότι παρά την οικονομική κρίση, η Ελλάδα συνεχίζει να εργάζεται για την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

	Τρέχουσα κατάσταση²	Εξέλιξη κατά το τελευταίο έτος³	Στόχοι της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»
Επενδύσεις E&A (ποσοστό του ΑΕΠ)	0.6 % (2007)	Προκειμένου να επιτευχθεί ο εν λόγω στόχος, οι ακαθάριστες εγχώριες δαπάνες για E&A θα πρέπει να αυξηθούν από 1,3 δισεκατ. ευρώ το 2007 σε 4,9 δισεκατ. ευρώ (σε τρέχουσες τιμές) μέχρι το 2020. Λόγω του αρνητικού οικονομικού κλίματος και του γεγονότος ότι η ύφεση είναι χειρότερη από το αναμενόμενο, αναπόφευκτα επηρεάζεται η E&A. Οι επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα σε E&A υποχωρούν και η μείωση των δημοσίων δαπανών θα επηρεάσει την ικανότητα του δημοσίου να χορηγήσει χρηματοδότηση για E&A. Κατά συνέπεια, ο στόχος της πραγματοποίησης επενδύσεων ίσων προς το 2% του ΑΕΠ για E&A έως το 2020 φαίνεται προς το παρόν υπερβολικά φιλόδοξος και ενδεχομένως να πρέπει να αναθεωρηθεί ώστε να ανταποκρίνεται περισσότερο στις τρέχουσες τάσεις και στις οικονομικές προοπτικές.	2%
Ποσοστό απασχόλησης (%)	59.9% (2011)	- 4.1 Ακόμη και πριν από την κρίση, ο στόχος αυτός αποτελούσε πρόκληση, ενώ είναι ανέφικτος στο τρέχον περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από αρνητικούς ρυθμούς αύξησης της απασχόλησης.	70%
Πρόωρη εγκατάλειψη της σχολικής εκπαίδευσης:	13.7% Μολονότι την περίοδο 2010-2011 άρχισε ένα πιλοτικό πρόγραμμα Ζωνών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας, δεν φαίνεται να υπάρχει ακόμη σαφής στρατηγική για την αντιμετώπιση της πρόωρης εγκατάλειψης της σχολικής εκπαίδευσης (ΠΕΣΕ) με σαφείς στόχους, χρονοδιαγράμματα εφαρμογής και μέσα παρακολούθησης της προόδου σε εθνικό επίπεδο.	Από ενδείξεις προκύπτει ότι η ΠΕΣΕ αυξάνεται καθώς αυξάνεται ο αριθμός των παιδιών σχολικής ηλικίας που αναγκάζονται να εργασθούν. Παιδιά από μονογονικά νοικοκυριά και άλλες ομάδες χαμηλού εισοδήματος και μειονεκτούσες ομάδες είναι πλέον πιο ευάλωτα στην ΠΕΣΕ από πριν. Οι περαιτέρω περικοπές του προϋπολογισμού για την παιδεία που το 2011 ήταν ένας από τους χαμηλότερους στην ΕΕ δυσχεραίνουν τη σύγκλιση προς τον στόχο του 2020. Παρά την συνταγματική προστασία, ο αριθμός των ανηλικών (12-15 ετών) που εργάζονται κατά τη διάρκεια της ημέρας και παρακολουθούν νυκτερινή εκπαίδευση αυξάνεται. Τα άτομα αυτά είναι πολύ ευάλωτα στην ΠΕΣΕ.	Ο εθνικός στόχος είναι 9.7%

² Αριθμητικά στοιχεία της Eurostat για το 2010, εκτός εάν αναφέρεται διαφορετικά.

³ Με βάση το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων της Ελλάδας για την περίοδο 2012 – 15.

	Τρέχουσα κατάσταση ²	Εξέλιξη κατά το τελευταίο έτος ³	Στόχοι της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»
Ποσοστό ολοκλήρωσης τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (%)	28.4% Το μερίδιο των νέων ενηλίκων με δίπλωμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αυξήθηκε συγκρατημένα σε σχέση από το 2000 και ήταν κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ το 2010. Το 2011, η Ελλάδα είχε τον μεγαλύτερο αριθμό (%) γυναικών με πτυχίο στα μαθηματικά, τις θετικές επιστήμες και την τεχνολογία στην ΕΕ.	Στην Ελλάδα πληθαίνουν οι σπουδαστές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αναγκάζονται να εργασθούν. Εξ αιτίας αυτού: α) θα χρειασθούν περισσότερο χρόνο για να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους, και β) περισσότεροι από αυτούς είναι πιθανό να εγκαταλείψουν τις σπουδές τους καθώς τα πανεπιστήμια δεν προσφέρουν ακόμη αρκετή ευελιξία. Ο αριθμός των θέσεων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης την επόμενη τριετία προβλέπεται ότι θα διατηρηθεί στα επίπεδα του Σεπτεμβρίου του 2011 (10 250 λιγότερες σε σχέση με το 2010). Πρόκειται για καθαρή μείωση και όχι για αύξηση. Συνεπώς, η επίτευξη του στόχου για το 2020 μπορεί να αποτελέσει μείζονα πρόκληση.	Ο εθνικός στόχος είναι 32%
Μείωση του αριθμού των ατόμων που κινδυνεύουν από φτώχεια ή αποκλεισμό	619000	Βάσει των διαθέσιμων στατιστικών στοιχείων, δεν παρατηρήθηκαν σημαντικές αλλαγές για την περίοδο 2008 – 10. Ωστόσο, οι παράγοντες που αυξάνουν τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό είναι βέβαιο ότι έχουν επιδεινωθεί στην Ελλάδα. Αυτό αντικατοπτρίζεται στη συνεχή έντονη μείωση του ΑΕΠ και στο ποσοστό ανεργίας. Όλα τα μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης είναι πιθανό να έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στους δείκτες φτώχειας και να επιτείνουν τον κίνδυνο της φτώχειας για τον πληθυσμό, έστω και αν αυτό δεν αντανακλάται ακόμη στα τρέχοντα στοιχεία. Ωστόσο, η Ελλάδα έχει θέσει σε εφαρμογή ορισμένα μέτρα για να περιοριστούν οι κοινωνικές συνέπειες της κρίσης στις πλέον ευάλωτες ομάδες πληθυσμού. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται: - η προώθηση της κοινωνικής οικονομίας με την εφαρμογή νέας νομοθεσίας που καθιστά δυνατή την κατάρτιση μητρώου επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας - προγράμματα απασχόλησης για τις κοινωνικά ευάλωτες ομάδες που εφαρμόζονται από τον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) - προγράμματα κοινωνικής εργασίας.	Μείωση κατά 450 000 του αριθμού των ατόμων που κινδυνεύουν από φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό.
Ενεργειακή απόδοση — μείωση της κατανάλωσης ενέργειας σε εκατ. τόνους ισοδύναμου πετρελαίου (ΤΙΠ)	μ.δ. Οι στόχοι ενεργειακής απόδοσης καθορίζονται ανάλογα με τις εθνικές περιστάσεις και εθνικές μεθόδους. Δεδομένου ότι η μεθοδολογία υπολογισμού του αντίκτυπου των στόχων αυτών στην ενεργειακή κατανάλωση το 2020 με ενιαίο τρόπο συμφωνήθηκε μόλις πρόσφατα, η Επιτροπή δεν δύναται ακόμη να	Την τελευταία διετία η Ελλάδα επικεντρώθηκε στη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης. Τα κύρια μέσα για τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης είναι ο νόμος 3855/2010 και οι πόροι των διαρθρωτικών ταμείων της ΕΕ που τίθενται στη διάθεση της Ελλάδας για την προσαρμογής των τμημάτων του εθνικού στρατηγικού πλαισίου αναφοράς που αφορούν την ενέργεια και το περιβάλλον, όσον αφορά τη χρήση των κονδυλίων. Ο νόμος 3855/2010 προτείνει την	2,7 Mtoe

	Τρέχουσα κατάσταση ²	Εξέλιξη κατά το τελευταίο έτος ³	Στόχοι της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»
	παρουσιάζει σχετική επισκόπηση.	<p>καθιέρωση ενός συστήματος ενεργειακού ελέγχου στον τομέα των κατοικιών και στον τριτογενή τομέα καθώς και κανόνες που θα πρέπει να διέπουν την ίδρυση και λειτουργία παρόχων υπηρεσιών ενέργειας (Επιχειρήσεις ενεργειακών υπηρεσιών — ΕΕΥ). Αμφότερα τα μέτρα έχουν τεθεί ήδη σε εφαρμογή με τη θέσπιση της διαπίστευσης των ενεργειακών επιθεωρητών, την υποχρεωτική χρήση ενεργειακών πιστοποιητικών για την πώληση ή την εκμίσθωση κτιρίων και τη δημοσίευση κανόνων και ρυθμίσεων όσον αφορά τις ΕΕΥ, περιλαμβανομένων και κανόνων περί καταχώρισής τους σε μητρώο. Επιπλέον, την τελευταία διετία τέθηκε σε εφαρμογή σειρά προγραμμάτων στήριξης για την αναβάθμιση υφιστάμενων κτιρίων. Πρόκειται, μεταξύ άλλων, για τα ακόλουθα προγράμματα:</p> <ul style="list-style-type: none"> - «Βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κατοικιών», - «Εξοικονομώ», πρόγραμμα για την ενεργειακή απόδοση, - «Χτίζοντας το μέλλον — Παρεμβάσεις μεγάλης κλίμακας», - «Πράσινη πιλοτική αστική γειτονιά», - «Αστικές βιοκλιματικές αναπλάσεις», - «Πράσινες αγροτικές και νησιωτικές κοινότητες — νέο πρότυπο ανάπτυξης», - Πιλοτικά σχέδια για βιοκλιματικά σχολικά κτίρια, και για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ) και την ενεργειακή απόδοση (ΕΑ) με σκοπό τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης υφισταμένων δημόσιων σχολικών κτιρίων. 	

	Τρέχουσα κατάσταση ²	Εξέλιξη κατά το τελευταίο έτος ³	Στόχοι της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»
Μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου σε τομείς που δεν καλύπτονται από το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής (σε σύγκριση με τα επίπεδα του 2005)	- 9,2 % (2009) ⁴	Οι εθνικές εκπομπές αερίων θερμοκηπίου είναι σε καλό δρόμο για την επίτευξη του εθνικού στόχου σύμφωνα με το πρωτόκολλο του Κιότο (125% των βασικών εκπομπών, δηλαδή 134 μεγατόνοι (mio tonnes) ισοδυνάμου CO ₂ ή 668 μεγατόνοι ισοδυνάμου CO ₂ για την πενταετία 2008–12). Η τελευταία απογραφή των εκπομπών, που υποβλήθηκε τον Απρίλιο του 2011 για το έτος 2010, καταγράφει 116,1 μεγατόνους ισοδυνάμου CO ₂ (με εξαίρεση τη χρήση γης, την αλλαγή της χρήσης γης και τη δασοκομία (LULUCF)). Δείχνει επίσης συνεχή πτωτική τάση σε σχέση με το μέγιστο των 134,7 μεγατόνων ισοδυνάμου CO ₂ το 2005. Η τάση αυτή αναμένεται να συνεχιστεί το 2011. Όλες οι τρέχουσες εκτιμήσεις, που βασίζονται στις εργασίες μοντελοποίησης που διεξάγονται στο πλαίσιο της υποβολής του εθνικού σχεδίου δράσης για την ανανεώσιμη ενέργεια (ΕΣΔΑΕ - NREAP), δείχνουν ότι η Ελλάδα θα επιτύχει τον στόχο της μείωσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου κατά 4% σε σχέση με τις εκπομπές του 2005 στους τομείς που δεν υπάγονται στο ΣΕΔΕ, μέχρι το 2020, όπως ορίζεται στην απόφαση για τον επιμερισμό των προσπαθειών (απόφαση αριθ. 406/2009/ΕΚ).	- 4 % ⁵

⁴ Η ποσότητα αυτή αντιστοιχεί στις μεταβολές έναντι της περιόδου 2005–09 για τις εκπομπές που δεν καλύπτονται από το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής (ΣΕΔΕ). Δεδομένου ότι το σύστημα αυτό άλλαξε μεταξύ 2005 και 2009, οι εκπομπές αυτές εκτιμώνται με βάση τις σχετικές βασικές κατηγορίες πηγών της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή (σε αντίθεση με τη διαφορά μεταξύ συνολικών εκπομπών και εξακριβωμένων εκπομπών του ΣΕΔΕ).

⁵ Ο στόχος για τον περιορισμό των εθνικών εκπομπών που καθορίζεται στην απόφαση 2009/406/ΕΚ (η απόφαση για τον επιμερισμό των προσπαθειών) αφορά εκπομπές που δεν καλύπτονται από το ΣΕΔΕ. Εκφράζεται ως η ελάχιστη σχετική μείωση (εφόσον είναι αρνητική) ή η μέγιστη σχετική αύξηση (εάν είναι θετική) σε σύγκριση με τα επίπεδα του 2005.

	Τρέχουσα κατάσταση ²	Εξέλιξη κατά το τελευταίο έτος ³	Στόχοι της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»
Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ποσοστό της συνολικής χρήσης ενέργειας)	<p>Δεδομένου ότι το 2009 (σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία) το μερίδιο των ΑΠΕ στην Ελλάδα ήταν 8,2 % και η χώρα θα πρέπει να καταβάλει περαιτέρω προσπάθεια για να επιτύχει τον ενδιάμεσο στόχο της για την περίοδο 2011/2012. Η επίτευξη του στόχου για το 2020 από την Ελλάδα υπολογίζεται ότι θα δημιουργήσει 83 000 θέσεις εργασίας στον τομέα των ΑΠΕ έναντι 59 000 θέσεων σε περίπτωση που η ΕΕ σταματούσε τη στήριξη που παρέχει για ΑΠΕ.</p>	1.3	<p>Βάσει της οδηγίας 2009/28/ΕΚ σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, η Ελλάδα έχει δεσμευθεί να επιτύχει τον στόχο του 18% ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην τελική κατανάλωση ενέργειας και του 10% ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στον τομέα των μεταφορών έως το 2020. Πράγματι, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας προβλέπει στόχο 20% αντί 18%. Η Ελλάδα πρέπει να εφαρμόσει αυτό το σχέδιο και να ολοκληρώσει την ενσωμάτωση της οδηγίας στην εθνική νομοθεσία. Συγκεκριμένα, πρέπει να επιταχύνει την άρση των μη κοστολογικών φραγμών, ιδίως όσον αφορά το χωροταξικό καθεστώς, και να διασφαλίσει ότι εφαρμόζει τα πιο αποτελεσματικά από άποψη κόστους μέσα ανάπτυξης ΑΠΕ, ώστε να μεγιστοποιηθεί η συνεισφορά του τομέα στη δημιουργία απασχόλησης και στην οικονομική ανάπτυξη. Πέραν αυτού, η Ελλάδα πρέπει να υποβάλει την έκθεση προόδου σε σχέση με τις ΑΠΕ την οποία όφειλε να είχε υποβάλει τον Δεκέμβριο του 2011, βάσει των απαιτήσεων της οδηγίας.</p>

Παρά τη μεγάλη οικονομική ύφεση, η Ελλάδα έχει δεσμευτεί να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το Σύμφωνο για το Ευρώ +. Αυτές συμπίπτουν εν γένει με τις παραδοχές του προγράμματος οικονομικής προσαρμογής για την Ελλάδα. Οι ελληνικές εθνικές δεσμεύσεις και η πρόοδος σε σχέση με αυτές συνοψίζονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Σύμφωνο για το Ευρώ + (εθνικές δεσμεύσεις και πρόδοος)	
<p>1. Στήριξη της ανταγωνιστικότητας</p> <ul style="list-style-type: none"> • μεταρρύθμιση των μηχανισμών/συμβάσεων καθορισμού μισθών • μεταρρύθμιση των μισθολογικών συμβάσεων του δημόσιου τομέα • μέτρα για την αύξηση της παραγωγικότητας: <ul style="list-style-type: none"> - ελευθέρωση προστατευμένων τομέων - βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος και προώθηση της E & A, της καινοτομίας και των υποδομών - βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος - άλλες μεταρρυθμίσεις (π.χ. του δικαστικού συστήματος) 	<p>Μέχρι στιγμής, οι δεσμεύσεις όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα έχουν τεθεί εν μέρει σε εφαρμογή. Το σημαντικότερο μέτρο στην περίπτωση της διαμόρφωσης των μισθών ήταν η μείωση των ελάχιστων μισθών στον ιδιωτικό τομέα. Επίσης, η κυβέρνηση εφαρμόζει μέτρα με τα οποία εξασφαλίζεται ότι οι μισθολογικές ρυθμίσεις στον δημόσιο τομέα, συμπεριλαμβανομένης της άμεσης μείωσης των μισθών και επιδομάτων του δημοσίου και τα πρόσθετα μέτρα για τη μείωση του μισθολογικού κόστους του δημοσίου συνάδουν με την μεσοπρόθεσμη δημοσιονομική στρατηγική της περιόδου 2012-2015. Η Ελλάδα εφαρμόζει επίσης διεξοδική μεταρρύθμιση για την ελευθέρωση κλειστών επαγγελμάτων και την άρση των περιορισμών που παρακωλύουν τον ανταγωνισμό και τελματώνουν την παραγωγικότητα. Όσον αφορά το εκπαιδευτικό σύστημα, η κυβέρνηση θα εφαρμόσει ένα συνολικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων που αποσκοπεί στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της απόδοσής του, λαμβάνοντας υπόψη τα μέτρα που συνέστησε μια ανεξάρτητη ομάδα δράσης. Σε ό, τι αφορά την προώθηση της E&A και της καινοτομίας, η κυβέρνηση προβαίνει σε ενημερωμένη και εμπειροστατωμένη αξιολόγηση όλων των δράσεων E&A και των εν εξελίξει δράσεων καινοτομίας. Επιπλέον, έλαβε ορισμένα μέτρα για να απλουστευθούν οι διαδικασίες σύστασης επιχειρήσεων με την εφαρμογή Γενικού Εμπορικού Μητρώου (Γ.Ε.ΜΗ) ως «υπηρεσίας μιας στάσης», η οποία θα συμβάλει σημαντικά στη μείωση του διοικητικού φόρτου και της γραφειοκρατίας.</p>
<p>2. Στήριξη της απασχόλησης,</p> <ul style="list-style-type: none"> • προώθηση της ευελιξίας με ασφάλεια • αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας • μείωση της αδήλωτης εργασίας • δια βίου μάθηση • συμμετοχή των ατόμων που έχουν το δευτερεύον εισόδημα σε ένα νοικοκυριό 	<p>Οι δεσμεύσεις όσον αφορά την προώθηση της απασχόλησης έχουν εν μέρει υλοποιηθεί. Μεταξύ άλλων, η κυβέρνηση εφαρμόζει ευρύ φάσμα μεταρρυθμίσεων, όπως τη νομοθεσία για τις συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου (κυρίως με τη δημιουργία ειδικών συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου για νέους, με αποδοχές κάτω του ελαχίστου ορίου), για τη διαχείριση του χρόνου εργασίας και κανόνες σχετικά με εργασιακές ρυθμίσεις εν γένει (συμπεριλαμβανομένων αλλαγών στο κανονιστικό πλαίσιο για τις ευέλικτες μορφές απασχόλησης, όπως εκ περιτροπής απασχόληση, μερική απασχόληση, τηλεργασία και απασχόληση μέσω εταιρειών προσωρινής απασχόλησης). Η επέκταση της περιόδου δοκιμαστικής υπηρεσίας νεοπροσλαμβανόμενων σε ένα χρόνο θα συμβάλει επίσης στην προώθηση της ευελιξίας με ασφάλεια. Για να αντιμετωπιστεί το θέμα της αδήλωτης εργασίας, η ελληνική κυβέρνηση θέσπισε νομοθεσία για την ενίσχυση του ρόλου της επιθεώρησης εργασίας. Για να προωθήσει τη δια βίου μάθηση, η κυβέρνηση θα δρομολογήσει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα αναβάθμισης του Εθνικού Κέντρου Επαγγελματικού Προσανατολισμού.</p>
<p>3. Βελτίωση της διατηρησιμότητας των δημόσιων οικονομικών</p> <ul style="list-style-type: none"> • μεταρρύθμιση του συστήματος συντάξεων • μεταρρύθμιση του τομέα της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης • εθνικοί δημοσιονομικοί κανόνες • μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης • πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων 	<p>Οι δεσμεύσεις όσον αφορά την διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών έχουν εν μέρει τεθεί σε εφαρμογή. Η κυβέρνηση θα συνεχίσει να εφαρμόζει πλήρως την φιλόδοξη μεταρρύθμιση στον τομέα των συντάξεων που αποφασίστηκε τον Ιούλιο του 2010. Θα συνεχίσει επίσης τη μεταρρύθμιση του τομέα της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης προκειμένου να βελτιωθεί η διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών. Το μεγαλύτερο μέρος των θεσμικών μεταρρυθμίσεων θεσπίζεται με τον Νόμο 3918/2011, που εκδόθηκε τον Μάρτιο του 2011. Οι δημοσιονομικοί κανόνες της ΕΕ που καθορίζονται στο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, θα ενσωματωθούν στην εθνική νομοθεσία υπό μορφή νόμου-πλασίου. Προκειμένου να ενισχυθεί ο δεσμευτικός και μόνιμος χαρακτήρας τους, οι δημοσιονομικοί κανόνες θα ισχύσουν και πέραν της κοινοβουλευτικής θητείας. Ο Νόμος 3871/2010, που εκδόθηκε τον Ιούλιο του 2010, ήδη προβλέπει τη θέσπιση δημοσιονομικών κανόνων. Όσον αφορά τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης, η κυβέρνηση δρομολόγησε ανεξάρτητες επισκοπήσεις της κεντρικής διοίκησης και των υφιστάμενων κοινωνικών προγραμμάτων. Με βάση την αξιολόγηση των επισκοπήσεων αυτών, θα εκδοθεί σχετική νομοθεσία για την υλοποίηση των εκάστοτε επιχειρησιακών συστάσεων με στόχο την αύξηση της αποδοτικότητας της δημόσιας διοίκησης και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των κοινωνικών προγραμμάτων. Τέλος, η ελληνική κυβέρνηση ενέκρινε πρόγραμμα ιδιωτικοποίησης με στόχο τη συγκέντρωση 50 δισεκατ. EUR έως τα τέλη του 2015. Τα έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις θα χρησιμοποιηθούν για την εξόφληση χρεών και θα βελτιώσουν σημαντικά τη δημοσιονομική σταθερότητα.</p>

Σύμφωνο για το Ευρώ + (εθνικές δεσμεύσεις και πρόδος)

4. Ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας

- εθνική νομοθεσία για μέτρα εξυγίανσης τραπεζών ή άλλα μέτρα

Οι δεσμεύσεις όσον αφορά την διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών έχουν εν μέρει τεθεί σε εφαρμογή. Στο πλαίσιο πρωτοβουλιών που βρίσκονται εν εξελίξει σε επίπεδο ΕΕ, η κυβέρνηση θα προβεί σε βελτίωση της νομοθεσίας περί χρηματοπιστωτικών οργανισμών ούτως ώστε να καταστεί δυνατή η έγκαιρη και αποτελεσματική παρέμβαση και εξυγίανση σύμφωνα με διεθνείς βέλτιστες πρακτικές. Η σύσταση του ταμείου χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, που προικοδοτήθηκε με 10 δισεκατ. EUR, αποσκοπεί στη διαφύλαξη της ευρωστίας του χρηματοπιστωτικού τομέα και την ικανότητά του να παρέχει στήριξη στην ελληνική οικονομία, μέσω της χορήγησης κεφαλαίων στις τράπεζες για την κάλυψη των αναγκών τους. Επιπλέον, προκειμένου να υπάρχει επαρκής ρευστότητα στο σύστημα, η κυβέρνηση έχει εγκρίνει μια νέα σειρά κρατικών εγγυήσεων για ακάλυπτα τραπεζικά ομόλογα. Εξακολουθεί να υποστηρίζει τις προσπάθειες εύτακτης αναδιάρθρωσης των τραπεζών και λαμβάνει μέτρα για την άρση των φραγμών στην αναδιάρθρωση κρατικών τραπεζών. Επιπλέον, οι τράπεζες της χώρας θα υποβάλουν στην ΕΚΤ και στην Τράπεζα της Ελλάδος μεσοπρόθεσμα χρηματοδοτικά σχέδια προσαρμοσμένα στις ειδικές ανάγκες της κάθε μιας με στόχο τη μείωση της εξάρτησής τους μεσοπρόθεσμα από πράξεις αναχρηματοδότησης του Ευρωσυστήματος και από κρατικές εγγυήσεις. Λαμβάνονται επίσης μέτρα για την ενίσχυση της εποπτείας του τραπεζικού και του ασφαλιστικού τομέα. Προς τούτο, η Τράπεζα της Ελλάδος θα προβεί σε διαγνωστική αξιολόγηση των ασφαλιστικών επιχειρήσεων και θα επανεξετάσει την επάρκεια των υφισταμένων καθεστώτων προστασίας. Επιπλέον, έχει τεθεί σε εφαρμογή ένα μείζον πρόγραμμα ανακεφαλαιοποίησης τραπεζών βασισμένο στις παραδοχές του δεύτερου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής για την Ελλάδα.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Οι κίνδυνοι υλοποίησης θα εξακολουθήσουν να είναι πολύ μεγάλοι. Η επιτυχία του δεύτερου προγράμματος εξαρτάται κυρίως από την Ελλάδα. Βασίζεται στην πλήρη και έγκαιρη υλοποίηση της δημοσιονομικής εξυγίανσης και των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που ευνοούν την ανάπτυξη οι οποίες έχουν συμφωνηθεί στο πλαίσιο του προγράμματος. Η επιτυχία της ανταλλαγής ομολόγων πρέπει να συμβάλει στην ενίσχυση του ρυθμού των μεταρρυθμίσεων και στη διαμόρφωση γενικής συναίνεσης υπέρ των απαιτητικών μεταρρυθμίσεων οι οποίες πρέπει να επέλθουν. Διεξοδική διεθνής χρηματοδοτική βοήθεια θα συνεχίσει να παρέχεται μόνον εφόσον βελτιωθεί η εφαρμογή των πολιτικών. Η αποφασιστικότητα των ελληνικών αρχών να εφαρμόσουν τις συμφωνηθείσες πολιτικές θα δοκιμαστεί κατά τους επόμενους μήνες, όταν θα πρέπει να προσδιοριστούν τα μέτρα που απαιτούνται για μείωση του ελλείμματος ικανή να καλύψει την μεγάλη απόκλιση της περιόδου 2013–14. Ομοίως, η δημιουργία ανάπτυξης και απασχόλησης σε διαρκή βάση θα απαιτήσει μεγαλύτερες προσπάθειες και στοχοθετημένα μέτρα. Η εφαρμογή διαρθρωτικών μέτρων θα πρέπει να υπερνικήσει γραφειοκρατικές καθυστερήσεις και τις αντιδράσεις ομάδων πίεσης και κατεστημένων συμφερόντων, καθώς και να καταρρίψει μακροχρόνια ταμπού πολιτικής. Αυτό απαιτεί αποφασιστικότητα από μέρους της κυβέρνησης, καλύτερο πολιτικό συντονισμό, και αποδοχή από το σύνολο της ελληνικής κοινωνίας.

Στην τελευταία έκθεση συμμόρφωσης που δημοσιεύτηκε στις 16 Μαρτίου 2012, οι υπηρεσίες της Επιτροπής προτείνουν να πραγματοποιηθεί η πρώτη εκταμίευση του δεύτερου προγράμματος το ταχύτερο δυνατόν. Στις 19 Μαρτίου, το EFSF κατέβαλε στην Ελλάδα το πρώτο μέρος (5,9 δισεκατ. ευρώ) της πρώτης δόσης (14,5 δισεκατ. ευρώ) του νέου προγράμματος. Η Ελλάδα έλαβε επίσης 1,6 δισεκατ. ευρώ από το ΔΝΤ. Το υπόλοιπο μέρος της πρώτης δόσης χωρίστηκε σε τμήματα καταβλητέα τον Απρίλιο και τον Μάιο. Η καταβολή αυτών των τμημάτων της δόσης δεν εξαρτάται από απόφαση της Ευρωομάδας ή της ομάδας εργασίας της Ευρωομάδας (EWG), αν και το EFSF συζητά με την Ελλάδα το συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα καταβολής των τμημάτων της δόσης. Το χρονοδιάγραμμα πρέπει να συντονιστεί με την Τρόικα.

Η ημερομηνία της επόμενης αποστολής ελέγχου του δεύτερου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής εξαρτάται από τα πολιτικά αποτελέσματα των επαναληπτικών εκλογών της 17ης Ιουνίου. Η αποστολή έχει προσωρινά προγραμματισθεί να πραγματοποιηθεί στα τέλη Ιουνίου / αρχές Ιουλίου του 2012, αλλά η ημερομηνία ενδέχεται να αλλάξει εντός των επομένων εβδομάδων.

5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας Ι. Φορολογία

	2001	2005	2007	2008	2009	2010
Σύνολο φορολογικών εσόδων (συμπεριλαμβανομένων των πραγματικών υποχρεωτικών κοινωνικών εισφορών, % του ΑΕΠ)	33,2	32,2	32,6	32,2	30,5	31,0
Ανάλυση ανά οικονομική λειτουργία (% του ΑΕΠ)¹						
Κατανάλωση	12,7	11,3	11,9	11,6	10,8	12,1
εκ των οποίων:						
- ΦΠΑ	7,5	6,9	7,5	7,3	6,4	7,2
- ειδικοί φόροι κατανάλωσης για τον καπνό και το αλκοόλ	1,5	1,4	1,3	1,2	1,4	1,5
- ενέργεια	1,5	1,2	1,2	1,2	1,2	1,8
- άλλα (υπολειμματικά)	2,1	1,7	1,8	2,0	1,8	1,7
Εργατικό δυναμικό σε απασχόληση	11,3	12,1	11,9	11,9	11,1	11,3
Εργατικό δυναμικό χωρίς απασχόληση	0,9	1,0	1,0	1,0	1,1	1,1
Εισοδήματα από κεφάλαια και επιχειρήσεις	6,4	6,4	5,9	5,8	5,7	5,4
Απόθεμα κεφαλαίων/περιουσίας	2,0	1,4	1,9	2,0	1,7	1,2
ΠΥ: Περιβαλλοντικοί φόροι ²	2,5	2,1	2,1	2,0	2,0	2,4
Αποδοτικότητα ΦΠΑ³						
Πραγματικά έσοδα ΦΠΑ ως % των θεωρητικών εσόδων με τον κανονικό συντελεστή	50,4	45,1	48,9	46,1	39,1	36,5
Σημειώσεις						
1 Τα φορολογικά έσοδα αναλύονται ανά οικονομική λειτουργία, δηλαδή σύμφωνα με το εάν προέρχονται από την κατανάλωση, την εργασία ή το κεφάλαιο. Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012), Τάσεις φορολόγησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, για περισσότερες λεπτομέρειες.						
2 Αυτή η κατηγορία περιλαμβάνει φόρους στην ενέργεια, τις μεταφορές, τη ρύπανση και πόρους που περιλαμβάνονται στους φόρους επί της κατανάλωσης και του κεφαλαίου.						
3 Η αποδοτικότητα του ΦΠΑ μετράται με τον δείκτη εσόδων ΦΠΑ. Ο δείκτης εσόδων ΦΠΑ ορίζεται ως η σχέση μεταξύ των πραγματικών εσόδων ΦΠΑ και των θεωρητικών εσόδων εάν ο ΦΠΑ είχε εφαρμοστεί με τον κανονικό συντελεστή σε όλη την τελική κατανάλωση. Ο χαμηλός δείκτης μπορεί να δείχνει μείωση της φορολογικής βάσης εξαιτίας μεγάλων αλλαγών ή τη εφαρμογή μειωμένων συντελεστών σε ευρύ φάσμα προϊόντων και υπηρεσιών (κενό πολιτικής) ή κάποια αδυναμία είσπραξης φόρων λόγω π.χ. απάτης (εισπρακτικό κενό). Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011), Φορολογικές μεταρρυθμίσεις στα κράτη μέλη της ΕΕ, Ευρωπαϊκή Οικονομία 5/2011, για λεπτομερέστερες εξηγήσεις.						
Πηγή: Επιτροπή						

Πίνακας ΙΙ. Δείκτες χρηματοπιστωτικών αγορών

	2007	2008	2009	2010	2011
Σύνολο περ. στοιχείων του τραπεζικού τομέα (% του ΑΕΠ)	175,7	199,5	212,7	226,6	218,9
Μερίδιο των περ. στοιχείων των 5 μεγαλύτερων τραπεζών (% επί του συνόλου των περ. στοιχείων)	67,7	69,5	69,2	70,6	---
Ξένη ιδιοκτησία του τραπεζικού συστήματος (% του συνόλου των περ. στοιχείων)	23,2	22,2	21,1	---	---
Δείκτες χρηματοπιστωτικής υγείας:					
- μη εξυπηρετούμενα δάνεια (% του συνόλου των δανείων) ¹⁾	4,5	5,0	7,7	9,1	13,4
- δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας (%) ¹⁾²⁾	11,2	9,4	11,7	12,3	10,3
- απόδοση επί του κεφαλαίου (%) ^{1),3)}	14,8	3,1	-1,7	-8,7	-21,5
Τραπεζικά δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα (ετήσιο ποσοστό μεταβολής)	18,7	9,2	-2,3	3,0	-3,3
Δάνεια για την αγορά κατοικίας (ετήσιο ποσοστό μεταβολής)	21,5	2,4	3,9	4,9	-2,9
Λόγος δανείων προς καταθέσεις	90,9	86,2	79,6	119,6	138,3
Ρευστότητα ΚΤ ως ποσοστό των υποχρεώσεων	2,4	9,3	11,0	21,1	18,2
Άνοιγμα των τραπεζών σε χώρες που λαμβάνουν επίσημη χρηματοδοτική συνδρομή (% του ΑΕΠ) ⁴⁾	4,9	7,0	7,5	7,4	6,4
Ιδιωτικό χρέος (% του ΑΕΠ)	88,4	94,7	92,7	113,7	114,7
Ακαθάριστο εξωτερικό χρέος (% του ΑΕΠ) ⁵⁾					
- Δημόσιο	80,8	87,0	92,4	78,7	77,1
- Ιδιωτικό	10,6	10,9	11,1	9,3	9,0
Διαφορά μακροπρόθεσμων επιτοκίων έναντι του Bund (μονάδες βάσης)*	28,3	81,8	195,2	634,8	1314,1
Διαφορικά επιτόκια στις ανταλλαγές κινδύνων αθέτησης (Credit default swap) για κρατικά χρεόγραφα (5-ετίας)*	---	114,5	171,7	697,8	3052,7
Σημειώσεις:					
¹⁾ Πλέον πρόσφατα στοιχεία Σεπτεμβρίου 2011.					
²⁾ Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας ορίζεται ως το σύνολο του κεφαλαίου διαψύμενος με τα σταθμισμένα κατά τον κίνδυνο περιουσιακά στοιχεία.					
³⁾ Δείκτης καθαρού εισοδήματος προς ίδια κεφάλαια Μετά από έκτακτα στοιχεία και φόρους					
⁴⁾ Καλυπτόμενες χώρες : ΙΕ, ΕΛ, ΡΤ, ΡΟ, ΛV και ΗU.					
⁵⁾ Πλέον πρόσφατα στοιχεία 3ου τριμήνου 2011.					
* σε μονάδες βάσης					
<u>Πηγή:</u> Bank for International Settlements και Eurostat (άνοιγμα σε εσώλωτες από μακροοικονομική χρηματοδοτική άποψη χώρες), ΔΝΤ (δείκτες χρηματοοικονομικής υγείας), Επιτροπή (μακροπρόθεσμα επιτόκια), Παγκόσμια Τράπεζα (ακαθάριστο εξωτερικό χρέος) και ΕΚΤ (όλοι οι υπόλοιποι δείκτες).					

Πίνακας III. Δείκτες της αγοράς εργασίας και κοινωνικοί δείκτες

Δείκτες αγοράς εργασίας	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ποσοστό απασχόλησης (% του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών)	65,7	66,0	66,5	65,8	64,0	59,9
Αύξηση της απασχόλησης (% μεταβολής έναντι του προηγούμενου έτους)	1,9	1,3	1,1	-1,1	-2,7	-6,8
Ποσοστό απασχόλησης γυναικών (% του γυναικείου πληθυσμού ηλικίας 20-64)	51,2	51,6	52,5	52,7	51,7	48,6
Ποσοστό απασχόλησης ανδρών (% του ανδρικού πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών)	80,3	80,4	80,4	78,8	76,2	71,1
Ποσοστό απασχόλησης ηλικιωμένων ατόμων (% του πληθυσμού ηλικίας 55-64 ετών)	42,3	42,4	42,8	42,2	42,3	39,4
Μερική απασχόληση (% συνολικής απασχόλησης)	5,8	5,7	5,7	6,2	6,5	6,9
Μερική απασχόληση γυναικών (% συνολικής απασχόλησης γυναικών)	10,3	10,2	10,1	10,5	10,6	10,3
Μερική απασχόληση ανδρών (% συνολικής απασχόλησης ανδρών)	3,0	2,8	2,9	3,3	3,8	4,6
Απασχόληση περιορισμένου χρόνου (% εργαζομένων με σύμβαση περιορισμένου)	10,7	10,9	11,5	12,1	12,4	11,6
Ποσοστό ανεργίας ¹ (% του εργατικού δυναμικού)	8,9	8,3	7,7	9,5	12,6	17,7
Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας ² (% του εργατικού δυναμικού)	4,8	4,2	3,6	3,9	5,7	8,8
Ποσοστό ανεργίας των νέων (% νέων του εργατικού δυναμικού ηλικίας 15-24 ετών)	25,1	22,9	22,0	25,7	32,8	44,4
Ποσοστό νέων NEET ³ (% του πληθυσμού ηλικίας 15-24 ετών)	12,2	11,5	11,7	12,6	14,9	:
Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και κατάρτιση (% ατόμων ηλικίας 18-24 το πολύ, κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που δεν παρακολουθούν περαιτέρω εκπαίδευση ή κατάρτιση)	15,5	14,6	14,8	14,5	13,7	:
Συμπλήρωση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (% πληθυσμού ηλικίας 30-34 ετών που έχει συμπληρώσει επιτυχώς τριτοβάθμια εκπαίδευση)	26,2	27,1	27,5	28,7	30,4	:
Παραγωγικότητα της εργασίας ανά απασχολούμενο (% ετήσιας μεταβολής)	3,6	1,4	-0,9	-3,0	-1,7	-0,2
Πραγματοποιηθείσες ώρες εργασίας ανά απασχολούμενο (% ετήσιας μεταβολής)	-1,4	-1,4	0,6	-2,7	1,1	0,7
Παραγωγικότητα εργασίας ανά πραγματοποιηθείσα ώρα εργασίας (% ετήσιας μεταβολής, σε σταθερές τιμές)	5,1	2,8	-1,5	-0,3	-2,7	-0,9
Αποδοχές ανά απασχολούμενο (% ετήσιας μεταβολής, σε σταθερές τιμές)	-1,1	1,4	1,3	1,1	-5,0	-4,7
Ονομαστική αύξηση του μοναδιαίου κόστους εργασίας (% ετήσιας μεταβολής,)	-2,1	3,6	7,1	7,2	-1,7	-3,0
Πραγματική αύξηση του μοναδιαίου κόστους εργασίας (% ετήσιας μεταβολής)	-4,6	0,0	2,2	4,3	-3,4	-4,5
Σημειώσεις:						
¹ Σύμφωνα με τον ορισμό της ILO, πληθυσμός ηλικίας 15-74 ετών)						
² Ποσοστό των ατόμων που εργατικού δυναμικού που είναι άνεργα επί τουλάχιστον 12 μήνες.						
³ NEET είναι τα άτομα που ούτε απασχολούνται ούτε παρακολουθούν κάποια εκπαίδευση ή κατάρτιση.						
Πηγές:						
<i>Επιτροπή (Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ και Ευρωπαϊκοί Εθνικοί Λογαριασμοί)</i>						

Πίνακας III. Δείκτες της αγοράς εργασίας και κοινωνικοί δείκτες (συνέχεια)

Δαπάνες για παροχές κοινωνικής προστασίας (% του ΑΕΠ)	2005	2006	2007	2008	2009
Ασθένεια/ιατροφαρμακευτική περίθαλψη	6,72	6,90	6,80	7,38	7,95
Αναπηρία	1,19	1,14	1,19	1,19	1,29
Παροχές γήρατος και επιζώντων	11,55	10,41	10,54	10,79	11,29
Οικογένεια/Τέκνα	1,55	1,48	1,49	1,59	1,83
Ανεργία	1,24	1,11	1,09	1,28	1,61
Στέγαση και κοινωνικός αποκλεισμός π.δ.κ.α.	0,54	0,53	0,49	0,52	0,50
Σύνολο	24,9	24,7	24,8	26,3	28,0
εκ των οποίων: Παροχές βάσει ελέγχου πόρων	1,88	1,83	1,81	1,91	1,95
Δείκτες κοινωνικής ένταξης	2006	2007	2008	2009	2010
Κίνδυνος φτώχειας ή αποκλεισμού ¹ (% του συνολικού πληθυσμού)	29,5	27,7	28,1	27,6	27,7
Κίνδυνος φτώχειας ή αποκλεισμού παιδιών (% ατόμων ηλικίας 0-17 ετών)	27,9	27,2	28,7	30,0	28,7
Κίνδυνος φτώχειας ή αποκλεισμού ηλικιωμένων (% ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω)	33,8	29,9	28,1	26,8	26,7
Ποσοστό ατόμων που κινδυνεύουν από φτώχεια ² (% του συνολικού πληθυσμού)	20,5	20,3	20,1	19,7	20,1
Αξία κατοφλίου σχετικής φτώχειας (νοικοκυριά ενός ατόμου κατ' έτος) - σε ΠΑΔ	6697	6873	7219	7575	7559
Σοβαρή υλική στέρηση ³ (% του συνολικού πληθυσμού)	11,5	11,5	11,2	11,0	11,6
Μερίδιο ατόμων σε νοικοκυριά χαμηλής εντάσεως εργασίας ⁴ (% ατόμων ηλικίας 0-59 που δεν φοιτούν)	8,1	8,1	7,4	6,5	7,5
Ποσοστό εργαζομένων που κινδυνεύουν από φτώχεια (% εργαζομένων)	13,9	14,3	14,3	13,8	13,8
Σημειώσεις:					
¹ Άτομα που κινδυνεύουν από φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό (AROP): άτομα που κινδυνεύουν από φτώχεια (at-risk-of poverty - AROP) και/ή πλήττονται από σοβαρή υλική στέρηση (severe material deprivation - SMD) και/ή ζουν σε νοικοκυριά μηδενικής ή πολύ χαμηλής εντάσεως εργασίας (low work intensity - LWI).					
² Ποσοστό ατόμων που κινδυνεύουν από φτώχεια: ποσοστό των ατόμων με ισοδύναμο διαθέσιμο εισοδήματος κάτω από το 60% του εθνικού ισοδύναμου διάμεσου εισοδήματος.					
³ Ποσοστό ατόμων που πλήττονται από τουλάχιστον 4 επί 9 βασικών στερήσεων: άτομα τα οποία δεν μπορούν i) να πληρώσουν το ενοίκιο ή τους λογαριασμούς κοινής ωφελείας, ii) να θερμάνουν επαρκώς την κατοικία τους, iii) να αντιμετωπίσουν αιφνίδιες δαπάνες, iv) να καταναλώσουν κρέας, ψάρι ή πρωτεϊνούχο ισοδύναμο κάθε δεύτερη μέρα, v) να περάσουν μια εβδομάδα διακοπών μία φορά το χρόνο μακριά από την κατοικία τους, vi) να συντηρήσουν αυτοκίνητο, vii) να έχουν πλυντήριο, viii) να έχουν έγχρωμη τηλεόραση, ή ix) να έχουν τηλέφωνο.					
⁴ Άτομα που ζουν σε νοικοκυριά πολύ χαμηλής εντάσεως εργασίας: ποσοστό ατόμων ηλικίας 0-59 ετών που ζουν σε νοικοκυριά στα οποία οι ενήλικες εργάστηκαν λιγότερο από το 20% του συνολικού δυναμικού χρόνου απασχόλησής τους κατά το προηγούμενο δωδεκάμηνο.					
Πηγές:					
Όσον αφορά τις δαπάνες για παροχές κοινωνικής προστασίας ESSPROS• όσον αφορά την κοινωνική ένταξη EU-SILC.					

Πίνακας IV. Επιδόσεις των αγορών προϊόντων και δείκτες πολιτικής

Δείκτες επίδοσης	2002-2006	2007	2008	2009	2010	2011
Παραγωγικότητα της εργασίας ¹ στο σύνολο της οικονομίας (% ετήσιας αύξησης)	2,1	1,4	-1,0	-3,0	-1,7	-0,9
Παραγωγικότητα της εργασίας ¹ στη μεταποίηση (% ετήσιας αύξησης)	1,4	-0,2	4,2	6,2	-7,4	μ.δ.
Παραγωγικότητα της εργασίας ¹ στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, του φυσικού αερίου και της ύδρευσης (% ετήσιας αύξησης)	8,4	-2,0	-16,9	-10,6	μ.δ.	μ.δ.
Παραγωγικότητα της εργασίας ¹ στον τομέα των δομικών κατασκευών (% ετήσιας αύξησης)	0,4	-1,9	-12,8	-9,2	8,4	μ.δ.
Ένταση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας στη μεταποίηση ² (διπλώματα ευρεσιτεχνίας του ΕΓΔΕ δια της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του τομέα)	0,5	0,5	0,4	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.
Δείκτες πολιτικής	2002-2006	2007	2008	2009	2010	2011
Εκτέλεση συμβάσεων ³ (ημέρες)	μ.δ.	819	819	819	819	819
Χρόνος εκκίνησης μιας επιχείρησης ³ (ημέρες)	μ.δ.	38	19	19	19	10
Δαπάνες E&A (% του ΑΕΠ)	0,6	0,6	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.
Συμπλήρωση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (% ατόμων ηλικίας 30-34 ετών)	24,6	26,2	25,6	26,5	28,4	μ.δ.
Σύνολο δημόσιων δαπανών για την εκπαίδευση (% του ΑΕΠ)	3,7	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.
	2005	2006	2008	2009	2010	2011
Ρύθμιση της αγοράς προϊόντων ⁴ , συνολική (Δείκτης 0=μη ρυθμιζόμενη, 6= ρυθμιζόμενη σε πολύ μεγάλο βαθμό) .	μ.δ.	μ.δ.	2,4	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.
Ρύθμιση της αγοράς προϊόντων ⁴ , λιανικό εμπόριο (Δείκτης 0=μη ρυθμιζόμενη, 6= ρυθμιζόμενη σε πολύ μεγάλο βαθμό).	μ.δ.	μ.δ.	3,5	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.
Ρύθμιση της αγοράς προϊόντων ⁴ , κλάδοι δικτύου ⁵ (Δείκτης 0=μη ρυθμιζόμενη, 6= ρυθμιζόμενη σε πολύ μεγάλο βαθμό)	3,5	3,4	3.1*	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.
Σημειώσεις:						
¹ Η παραγωγικότητα της εργασίας ορίζεται ως ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (σε σταθερές τιμές) δια του αριθμού εργαζομένων.						
² Τα δεδομένα για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας αφορούν τις αιτήσεις προς το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας. Μετρούνται βάσει του έτους στο οποίο κατατέθηκαν στο ΕΓΔΕ. Κατατάσσονται με βάση τον τόπο διαμονής του εφευρέτη, με κλασματική μέτρηση σε περίπτωση που παρουσιάζονται πολλαπλοί εφευρέτες ή κατηγορίες IPC για την αποφυγή της διπλής καταμέτρησης.						
³ Οι μεθοδολογίες, συμπεριλαμβανομένων των παραδοχών, για τον δείκτη αυτόν παρουσιάζονται λεπτομερώς στον δικτυακό τόπο http://www.doingbusiness.org/methodology .						
⁴ Οι μεθοδολογίες για τους δείκτες ρύθμισης της αγοράς προϊόντων παρουσιάζονται λεπτομερώς στον δικτυακό τόπο http://www.oecd.org/document/1/0,3746,en_2649_34323_2367297_1_1_1_1,00.html . Οι πλέον πρόσφατοι δείκτες ρύθμισης της αγοράς προϊόντων αναφέρονται στα έτη 2003 και 2008, εκτός από τους δείκτες για τους κλάδους δικτύου..						
⁵ Αθροισμα ETCR.						
*στοιχεία για το 2007.						
Πηγή: Επιτροπή, World Bank - <i>Doing Business</i> (για την εκτέλεση συμβάσεων και τον χρόνο που απαιτείται για την εκκίνηση επιχείρησης) και ΟΟΣΑ (για τους δείκτες ρύθμισης της αγοράς προϊόντων).						

Πίνακας V. Δείκτες επιδόσεων πράσινης ανάπτυξης

		2001-2005	2006	2007	2008	2009	2010
Επιδόσεις Πράσινης Ανάπτυξης							
Μακροοικονομικά μεγέθη							
Ένταση ενέργειας	kgoe / €	0,19	0,18	0,17	0,17	0,17	0,17
Ένταση άνθρακα	kg / €	0,83	0,74	0,73	0,70	0,69	μ δ
Ένταση πόρων (αντιστοιχεί στην παραγωγικότητα των πόρων)	kg / €	1,13	1,03	1,02	1,06	0,93	μ δ
Ένταση αποβλήτων	kg / €	μ δ	0,29	0,33	0,38	μ δ	μ δ
Εμπορικό ισοζύγιο ενέργειας	% του ΑΕΠ	-2,7%	-3,6%	-3,4%	-4,8%	-3,0%	-4,2%
Ποσοστό της ενέργειας στον ΕνΔΤΚ	%	7	8	7	7	7	7
Διαφορά μεταξύ μεταβολής τιμών ενέργειας και πληθωρισμού	%	2,66	9,6	-2,9	14,4	-17,3	15,9
Περιβαλλοντική φορολογία έναντι φορολογίας της εργασίας	λόγος	17,6%	16,0%	15,9%	14,9%	15,8%	μ δ
Περιβαλλοντική φορολογία έναντι του συνόλου της φορολογίας	λόγος	6,9%	6,4%	6,4%	6,1%	6,5%	μ δ
Τομεακά μεγέθη							
Ένταση ενέργειας στη βιομηχανία	kgoe / €	0,22	0,18	0,19	0,15	0,12	μ δ
Μερίδιο βιομηχανιών εντάσεως ενέργειας στην οικονομία	% του ΑΕΠ	6,8	6,8	6,9	6,9	6,9	μ δ
Τιμές ηλεκτρικής ενέργειας για μεσαίου μεγέθους βιομηχανικούς χρήστες	€/ kWh	0,06	0,07	0,07	0,09	0,09	0,09
Δημόσια Ε&Α για την ενέργεια	% GDP	μ δ	0,01%	0,01%	μ δ	μ δ	μ δ
Δημόσια Ε&Α για το περιβάλλον	% GDP	μ δ	0,01%	0,01%	μ δ	μ δ	μ δ
Ποσοστό ανακύκλωσης δημοτικών αποβλήτων	ratio	9,5%	12,8%	20,1%	17,7%	18,9%	μ δ
Μερίδιο εκπομπών αερίων θερμοκηπίου που καλύπτει το ΣΕΔΕ	%	μ δ	53,5%	54,5%	54,3%	52,0%	μ δ
Ένταση ενέργειας στις μεταφορές	kgoe / €	0,58	0,45	0,40	0,37	0,46	μ δ
Ένταση άνθρακα στις μεταφορές	kg / €	1,60	1,23	1,09	0,98	1,29	μ δ
Μεταβολή του λόγου μεταφοράς επιβατών προς το ΑΕΠ	%	0,4%	0,1%	0,6%	1,2%	μ δ	μ δ
Ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού							
Εξάρτηση από εισαγωγές ενέργειας	%	69,8%	71,8%	71,3%	73,3%	67,8%	μ δ
Διαφοροποίηση πηγών εισαγωγής πετρελαίου	HHI	μ δ	0,24	0,25	0,24	0,21	μ δ
Διαφοροποίηση ενεργειακού μείγματος	HHI	0,43	0,42	0,39	0,40	0,40	μ δ
Μερίδιο ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό μίγμα	%	4,9%	5,6%	5,5%	5,4%	6,1%	μ δ
Επίπεδο κατά χώρα σημειώσεις							
Το 2011 δεν περιλαμβάνεται στον πίνακα λόγω έλλειψης στοιχείων							
Γενικές εξηγήσεις για τα στοιχεία του πίνακα							
Πηγή: Eurostat εκτός εάν αναφέρεται άλλη Εξήγησεις ECFIN κατωτέρω							
Όλοι οι μακροοικονομικοί δείκτες έντασης εκφράζονται ως λόγος μιας υλικής ποσότητας προς το ΑΕΠ (σε ημέρες 2000)							
Ένταση ενέργειας: ακαθάριστη εγχώρια ενεργειακή κατανάλωση (σε kgoe) δια του ΑΕΠ (σε EUR)							
Ένταση άνθρακα: εκπομπές αερίων θερμοκηπίου (σε ισοδύναμα kg CO ₂) δια του ΑΕΠ (σε EUR)							
Ένταση πόρων: εγχώρια κατανάλωση πρώτων υλών (σε kg) δια του ΑΕΠ (σε EUR)							
Ένταση αποβλήτων: απόβλητα (σε kg) δια του ΑΕΠ (σε EUR)							
Εμπορικό ισοζύγιο ενέργειας: ισοζύγιο εξαγωγών και εισαγωγών ενέργειας, εκφρασμένο ως % του ΑΕΠ							
Ποσοστό της ενέργειας στον ΕνΔΤΚ: μερίδιο των «ενεργειακών» στοιχείων στο καλάθι του καταναλωτή που χρησιμοποιείται στον ΕνΔΤΚ							
Διαφορά μεταξύ μεταβολής τιμών ενέργειας και πληθωρισμού: ενεργειακή συνιστώσα του ΕνΔΤΚ, και συνολικός πληθωρισμός ΕνΔΤΚ (ετήσιο % μεταβολής)							
Περιβαλλοντική φορολογία έναντι φορολογίας της εργασίας: από την βάση δεδομένων της ΓΔ TAXUD «Φορολογικές τάσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση»							
Ένταση ενέργειας στη βιομηχανία: τελική κατανάλωση ενέργειας της βιομηχανίας (σε kgoe) δια της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας της βιομηχανίας (σε EUR)							
Μερίδιο βιομηχανιών εντάσεως ενέργειας στην οικονομία: μερίδιο της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας των βιομηχανιών εντάσεως ενέργειας στο ΑΕΠ							
Ποσοστό ανακύκλωσης δημοτικών αποβλήτων: λόγος των ανακυκλούμενων δημοτικών αποβλήτων προς το σύνολο των δημοτικών αποβλήτων							
Δημόσια Ε&Α για την ενέργεια ή για το περιβάλλον: κρατικές δαπάνες για Ε&Α (GBAORD) για τις κατηγορίες αυτές ως % του ΑΕΠ							
Μερίδιο εκπομπών αερίων θερμοκηπίου που καλύπτει το ΣΕΔΕ: βάσει των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου όπως αναφέρονται από τα κράτη μέλη στον ΕΟΠ (πλην LULUCF)							
Ένταση ενέργειας στις μεταφορές: τελική κατανάλωση ενέργειας των μεταφορών (σε kgoe) δια της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του κλάδου (σε EUR)							
Ένταση άνθρακα στις μεταφορές: εκπομπές αερίων θερμοκηπίου στις μεταφορές δια της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του τομέα των μεταφορών							
Αύξηση της μεταφοράς επιβατών: μετράται ως ποσοστό μεταβολής σε χιλιόμετρα επιβάτη							
Εξάρτηση από εισαγωγές ενέργειας: καθαρές εισαγωγές ενέργειας προς ακαθάριστη εγχώρια κατανάλωση ενέργειας περιλαμβανομένων των διεθνών αποθηκών καυσίμων							
Διαφοροποίηση πηγών εισαγωγής πετρελαίου: δείκτης Herfindahl (HHI), υπολογιζόμενος ως το άθροισμα του τετραγώνου των μεριδίων αγοράς των χωρών καταγωγής							
Διαφοροποίηση ενεργειακού μείγματος: Δείκτης Herfindahl για το φυσικό αέριο, το σύνολο των πετρελαϊκών προϊόντων, την πυρηνική θερμότητα, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τα στερεά καύσιμα							
Μερίδιο ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό μίγμα: ποσοστό-μερίδιο στην ακαθάριστη εγχώρια ενεργειακή κατανάλωση, εκφρασμένο σε τόνους ισοδύναμου πετρελαίου							